

КОНФЛИКТИТЕ СЕ РЕШАВАТ С ДОБРО

53. Бог ни учи на справедливост

Справедливостта предполага обективност и критичност към себе си

За да отсъждаме със справедлива мярка, трябва да сме обективни най-напред към себе си. Но това не е характерна човешка черта. Скарваме се с някого и намираме хиляда повода, за да го виним за станалото. А своя грешка просто не откриваме и през ум не ни минава да я търсим. Има някакво убеждение у хората, че те винаги са правите. Така животът им минава в постоянно състояние на обида и война с други хора. Познавайки добре човешката природа, Христос е казал: „Защо гледаш сламката в околото на брата си, пък гредата в своето око не усещаш?“. Тези думи трябва да ни сепват всеки път, когато започваме да сипем обвинения срещу другите.

Основна част от човешкия живот са личните ни взаимоотношения с хората. Основното ни внимание е насочено към оценките им за нашата личност. Ние се радваме на добрата оценка, но не се питаме много-много дали сме я заслужили, възможно ли е да е лицемерна или просто повърхностна любезност. А изпадаме едва ли не в бяс от лошата оценка и не си задаваме въпроса може ли да е донякъде и вярна. Такова е себелюбието и пътят към многото грешки на всеки, който се счита за непогрешим. Няма излизане от този кръг на глупава наивност (характерна даже за изключително интелигентни хора), щом не обичаме другите като себе си и не чуваме Божия глас. А Той ни казва: **„Преди да съдиш другия, потърси своята вина“**. Този прост, но и велик съвет преобръща всичко. Мярката ни за събитията, в които участваме, изведнъж става справедлива. Гневът ни се успокоява. Откриваме много неща за себе си и се учудваме, че сме живели като слепи, повтаряйки едни и същи състояния и грешки. Наистина е изумителна тази лекота, с която Божият съвет поставя на крака един живот, като че ли преобрънат надолу с главата. Разбира се, ако го следваме. Случаят с несправедливата оценка на своята и чуждата вина, повтарян ежедневно милиони пъти в този свят, показва колко е нездрава основата на съвременните човешки отношения. Когато няма вяра в Бога, а има само себелюбие и гордост, само личен „аз“, липсва корективът на делата ни и думите ни. Обратно, един свят, в който всяко стълкновение завършва и с признаване на своята вина, ще бъде много по-различен. Но за да живееш така, би трябвало най-напред да си отговорен пред Бога, да търсиш и откриваш греховете си, да знаеш що е разкаяние. Но и тази тема може да се разшири.

Притчата за стопанина и работниците на лозето

Под влияние на гражданските закони и гражданското мислене ние възприемаме обществената справедливост по твърде пунктуален начин. За два часа работа се плаща толкова, а за четири часа работа два пъти повече. За това престъпление се полагат пет години затвор, за онова - десет. За такива знания на ученика се пише тройка, а за малко по-добри - четворка. Тези правила слагат някакъв ред в света, но не взимат предвид нещо друго, без което той е мъртъв - действието на духа в нашия живот. Сега чуйте притчата за духа, с който Бог желае да работим за Него:

„Защото Царството небесно прилича на стопанин, излязъл сутрин рано да наеме работници за лозето си,/ и, като си услови с работниците по динарий на ден, прати ги на лозето си;/ като излезе около третия час, видя други, че стоят на тържището празни,/ па рече и тям; идете и вие на лозето ми, и, каквото е право, ще ви дам. Те отидоха./ Пак излезе около шестия и деветия час и направи същото./ А като излезе около единайсетия час, намери други, че стоят празни, и им каза: защо стоите тука цял ден празни?/ Те му отговарят: никой не ни е наел. Той им казва: идете и вие на лозето ми, и, каквото е право, ще получите./ А когато се мръкна, господарят на лозето казва на своя пристойник: повикай работниците и заплати им, като почнеш от последните до първите./ И като дойдоха условените около единайсетия час, получиха по динарий./ А като дойдоха първите, помислиха, че ще вземат повече; но и те получиха по динарий;/ и като получиха, зароптаха против стопанина/ и думаха: тия последните работиха един час, а ти ги постави наравно с нас, които претърпахме теготата на деня и жегата./ А той отговори и рече на едного от тях: приятелю, аз те не увреждам; нали за динарий се съ согласи ти с мене?/ Вземи своето и си иди; а на тоя последния искам да дам, каквото и на тебе;/ нима нямам власт да правя със своето си, каквото искам? Или окото ти е завистливо, задето съм добър?"

Да видим какво ни казва Бог с тази притча и какви изводи можем да направим за нас. От общоприетата гледна точка решението на стопанина на лозето е очевидно несправедливо. На тези, които са работили един час, т.е. последните наети работници, той плаща колкото на онези, които са работили дванайсет часа. Защо? Не е толкова лесно да се отговори на този въпрос. Очевидно Христовите принципи не са нашите, те са от друг свят.

Първите работници се условияват за определена сума и я получават. Последните са чакали цял ден и са изгубили надежда някой да ги наеме. Те не се уговарят за пари със стопанина на лозето. Те просто са изпълнени с признателност, че най-накрая са забелязани и че може би ще бъдат съвсем скромно възнаградени. Едните са работили единайсет часа и са имали чувството за сигурност - надницата е уговорена, другите са чакали единайсет часа, измъчвани от мисълта, че денят си отива безплодно, и все пак не губели надежда. Можем ли да отсъдим кое струва повече - сигурната работа или тревожното очакване? А и тази скрита вяра, че нещо все пак ще се случи, тя наистина е забележителна; те не са си тръгнали след третия час или след шестия, или след деветия. На какво са се надявали, когато от небето вече е слизала вечерната тъмнина? Като че ли на нищо и все пак са стояли.

Всичко това ни казва, че за да бъдем справедливи, трябва да ценим колкото работата, толкова и желанието за работа, колкото усърдието, толкова и стоицизма, колкото майсторлъка, толкова и плахия пламък на човешкото сърце, колкото удовлетворението от свършеното, толкова и признателността. Трябва да благодарим не само на оня, който ни е услужил с пари, но и на оня, който съжалява, че не е имал, за да ни помогне. На онзи, който ни е подкрепил с делата си, но и на оня, който ни е подкрепил с мислите си. С една дума, никога да не забравяме, че невидимото струва не по-малко от видимото, а понякога и повече.

Божият кантар е различен

Не толкова обемът и плодовете на работата, а мотивацията и духът, с който тя се върши, я прави стойностна за Господа. И Той въздава първо справедливост на онези, които се движат по Неговите пътища. Затова много често последните в света стават първи в Божието царство. Но по същия начин стават първи и в нашето сърце. Ти си се издигнал и си назначил двама свои служители. Единият е по-способен, по-продуктивен и му даваш повече пари. Обсипваш го с похвали. Другият е с по-скромни качества и получава малко. Почти не го забелязваш. Но един ден се разболяваш и всичко тръгва наопаки, фалираш... Вече никой не зависи от теб. Тогава научаваш, че богато възнаграденият служител злослови зад гърба ти. Може би ти е завиждал. А забравеният служител внезапно идва да те види, да те успокои, да ти благодари, че си му дал тогава работа. Да попита може ли с нещо да ти помогне. Кой ще заеме оттук нататък по-предно място в твоето сърце?

В края на краищата, в зенита на земния си път и ако все пак сме поумнели, и ние въздаваме справедливо; даваме обичта си, най-ценното, което притежаваме, на ония, които са ни прощавали, не са ни изоставяли, не са ни завиждали, били са до нас в тежки дни. И тези хора рядко са най-блестящите и най-способните измежду многото приятели, които сме имали. Така, макар и трудно, някои научават Божия урок, но други не успяват. А всъщност тези, на които отдаваме душата си, получават най-голямата награда. Тези, които са били скромни, любящи, доверчиви, не са работили само за собствена прослава, не са се чувствали винаги недооценени, не са хленчили, не са искали повече от другите, не са се държали ревниво и свадливо. Те наистина остават първи в нашето сърце ако сме вече помъдряли. И не са толкова много. Те са хора, които никога не са били безчувствени към действието на Светия Дух.

Малкото дело, извършено с искрена грижа и безкористна себезабрава, има повече стойност в Божиите очи от упорития егоистичен труд, съпроводен с мисълта за собствена изгода и прослава, който продължава с години. Каква любов към ближния е имало в едното и в другото? Ето кое отмерва Божият кантар. Божиите мащаби са различни от човешките.

Християнинът знае, че участва в нещо много по-голямо от всяко измежду човешките дела, когато върши частичка от Божията работа, и това е изворът на неговата несравнима радост.

Животът и на най-известните хора се състои от безброй малки неща: от начина, по който казват „добро утро“ на семейството си в този ден - 26 юни или 5 септември, до дребния факт, че ще се забавят няколко секунди и ще направят път на една стара жена. Или пък няма да го сторят, за да притичат по-бързо до чакащата ги кола. И току-виж, един обикновен човек, верен и в най-малкото на своята доброта и благочестие, би се оказал в Божиите очи по-ценен от тях. Най-слабият и най-смиреният може да получи онова, което най-великият или най-мъдрият може да не получи. Затова се случва да изпитаме усещане за вътрешно преоткрита истина при среща с нечия проста вяра. Но за нас, вечно бързащите днешни хора, тези състояния почти мигновено отминават.

54. Професия и християнство

Между професионалната квалификация и християнската убеденост съществува много тясна връзка и взаимно влияние. Ето някои от основанията за важността на настоящата тема:

1. Между практикуваната професия, от една страна, и християнската убеденост, от друга, невинаги съществува хармоничност и този конфликт се получава поради различието в мотивация и цели. А това води до компромис, нетолерантност или фанатизъм, изместване тежестта на приоритетите и не рядко до недружелюбни ситуации между работодател и работник. Как да постъпва християнинът в такива случаи?
2. Дали всяка професия е оправдана от християнска гледна точка и кой е критерият дали дадена професия съответства на християнските ценности на вяра и морал? Може ли да се говори за т.нар. „непочтени“ професии?
3. Комерсиализацията или т.нар. „практическа полза“ невинаги съответства на християнската ни убеденост. Така се случва поради амбициите на работодателя. Кое да се предпочете и защо?
4. Християнството задължава своите последователи с почтен труд (професия) да изкарват своя хляб, а не да живеят за сметка на другите. Християнската вяра не освобождава от труд! Сам Христос беше дърводелец професионалист, Неговите последователи също имаха своите професии (рибари, занаятчии, лекари, митничари, търговци, бизнесмени, офицери и т.н.).
5. Професията е едно от най-добрите средства за практическа изява на предимствата на ценностите на християнската вяра и морал.

Общото между професия и християнска вяра

Между професията и християнската вяра съществуват някои общи неща:

- И двете не са вродени качества, а се придобиват по време на личния живот. Те не се и унаследяват. Нормално те са плод на лично решение, което определя до голяма степен и качествените им изяви. Принудителното им придобиване води до тяхната неустойчивост и липса на лична удовлетвореност.
- И двете могат да бъдат усъвършенствани с течение на времето или пък да изгубят част от своите качествени изяви. Социалната среда има своето значение в този процес.
- Християнството разглежда и професията, и ценностите на християнската вяра като дар от Бога.
- И при двете човек трябва да се съобразява с даден авторитет, който чрез своите норми и предписания оказва влияние върху характера на личността и пред когото се носи съответна отговорност.

Всички тези прилики между професия и християнска вяра показват, че човек ре ражда с една вродена потребност от самореализация в личностен и социален аспект (при професията), както и вродена потребност от духовни ценности, регулиращи поведението на личността в ежедневието.

И друго нещо много важно - тези две вродени потребности си влияят взаимно, формирайки облика на личността като професионалист и християнин. От това следва, че между тях би трябвало да съществува хармоничност и разумно балансиране.

Но в обикновения живот това така ли е?

Конфликт между професия и християнска вяра

Независимо от общите неща, между професия и християнска вяра има и доста съществени различия, които са в основата на редица трудности. Те в края на краищата могат да доведат до лични компромиси с ценностната система на християнството. Това е така, защото християнинът е поставен като междинно звено между чисто комерсиалните интереси на институцията, в която упражнява своята професия и, от друга страна, ценностите на неговата вяра, които невинаги съвпадат с целите на работодателя. Този конфликт се задълбочава значително, ако християнинът отстоява своята ценностна система, когато тя е в противоречие с професионалните интереси на работодателя.

Вярата, от една страна, и професията, от друга, имат различни цели. Целите в професионалната кариера нерядко се осъществяват за сметка на компромиси с нравствените ценности на християнството. Една анкета на в. „Виртшафтсблат“ (бр. 4 от април 2003 г.) показва, че 50 на сто от запитаните млади хора в България са готови да пожертват моралните си ценности срещу успех в професията и повече пари. Тази тъжна статистика показва, че между професия и християнски ценности настъпват сериозни конфликти с изместване на приоритетите в областта на професионалния просперитет и личното материално облагодетелстване. Това не е нищо друго, освен връщане към средновековния йезуитски принцип „Целта оправдава средствата“.

Как може да се преодолее този конфликт?

Съществуват три възможни решения:

1. Мнозина не се решават да предприемат нещо срещу нередностите, които те виждат в професионалната си среда. Дори те се включват активно за успеха на тези нередности. Смята се, че това е нещо, което не засяга личната нравствена сфера. Християнството осъжда такова поведение като съучастие в зло и го определя като грях. Те. това не е разрешение на конфликта.

2. Някои намират изход, като се дистанцират от ситуации в професията си, с които те не искат да имат нищо общо. Т.е. премълчаване на нередностите. „Нека фирмата мами клиентите... Нека качеството на произвежданите стоки да не е на необходимата висота... Защо трябва фирмата да плаща данъци на държавата... Зная че много от

колегите работят „на черно“ във фирмата...Всичко това мен какво ме засяга? Аз си получавам заплатата... В добри отношения съм с шефа... Какво повече...! Та аз ли ще оправя света?... Само ще си навредя, ако се обадя..."

От християнска гледна точка такова постъпване се нарича себелюбие и егоизъм, т.е. грях. Така че този начин на постъпване не е християнският начин за разрешаване на конфликта между професия и християнска принадлежност.

3. Християнинът разполага с едно средство, много по-велико от всички средства за разрешаване на професионални проблеми. Това средство е любовта към ближния. Тази любов може да промени човека ... па бил той и шеф на фирмата. „Колега“ или „Господин директор, Вие постъпвате неправилно. Не забравяйте, че този, когото лъжете, също има достойнство...А Вие увреждате лично себе си, своята душа. . Един ден Вие ще отговаряте пред Бога за делата си... Знайте, че това Ви казвам от любов към Вас и в защита на онеправдания... Рано или късно истината ще излезе наяве."

Разбира се, че при такъв подход християнинът рискува немалко: естествено е, че той става „неудобен“ за колегите си и за началника си; той може да си спечели прозвището „глупак“ и „наивник“; възможно е да не му се обърне внимание; не е изключено да бъде заплашен да мълчи; може да се очаква, че при съкращение на персонала той ще бъде първият - т.е. ще изгуби работното си място. Всичко това може да се очаква да сполети християнина, след като е застанал на страната на истината и е изпълнил дълга си като вярващ. А това е и голям тест за твърдост и последователност към ценностите на християнството, които човек е приел. И нещо друго - Христос обещава нелек път на тези, които Го следват. Той сам извървя същия път.

Третото решение предполага и задължава наличието на висока професионална квалификация, съзнателно изпълнение на дълга си, коректни взаимоотношения с колеги и ръководство. Всичко това може да липсва при първите две решения. А ако християнинът е съучастник в гореспоменатите нередни неща, тогава той съвсем няма право да ги критикува и трябва да си постави въпроса дали изобщо е християнин!

Как да покажем, че сме християни?

Не е лесно за християнина да съчетае християнската си вяра и начин на живот с безогледния практицизъм, печалбарство, корумпираност, лъжа, лицемерие и некоректност всред колегиалната среда, където той работи. Естествено е, че при такива условия християнинът трябва да избере или пътя на примиренството и компромиса, или пътя на борба срещу злото.

За един правилен избор от съществена полза е да се знае, че са различни целите, които си поставя професионалната кариера, от една страна, и следването на християнските ценности на вяра и морал, от друга. А различните цели водят безусловно до съответен приоритет. В това отношение има доста примери в историята на християнството. Бихме препоръчали на нашите читатели известния исторически роман на Хенрик Сенкевич „Quo Vadis“, в който се описват множество случаи на християни професионалисти (лекари, генерали, гладиатори, занаятчии и др.), които, накарани да избират между вярата си и растежа в кариерата си, са останали верни на

християнските си ценности. Защо? За тези хиляди последователи вярата в Христа и нейните ценности са били определящи в тяхното мислене и начин на поведение. Целта на професионалната кариера е материалното и социално благосъстояние на отделната личност и сродниците ѝ. Целта на християнската вяра и нейните ценности е прокламиране на Божията любов, любовта към ближния и постигане на вечен живот.

Библията определя християнина като Божий посланик на земята. Бихме ли могли да си представим, че посланикът на дадена държава не защитава интересите на държавата, която го е изпратила, или ги защитава само от време на време, и то когато е в посолството или има посещение от висшестоящи? Точно така би изглеждал християнин, който показва християнската си вяра само в неделен ден, когато е на църква, а в останалите дни забравя, че е християнин, като лъже, лицемерничи, краде, пиянства, прелюбодейства и т.н. И следващата неделя, за да успокои съвестта си, отново отива на църква... Това е самозалъгване! Християнската вяра не се оставя за съхранение в храма. Тя трябва да се показва на дело..., и то всеки ден!

Днешното общество е извоювало немалко придобивки, особено в областта на човешките права и религиозната свобода. Цели институции се борят за тези права. Така че човек днес е облекчен да даде израз на своето мислене и да не приеме онова, което противоречи на неговата ценностна система.

Друг положителен момент за безболезнено преодоляване на противоречията между професионални интереси и християнска принадлежност е, че християнинът не е задължен да манифестира словесно своите идеологически убеждения. Достатъчно е той на дело **така да живее и постъпва, че неговите колеги да забележат по неговото поведение, че е християнин**. И когато бъде попитан, да сподели своите християнски убеждения. И още нещо много важно - професията се упражнява до време, а като християнин се живее цял живот.

В предлаганото пособие „Християнска етика“ читателите ще намерят много полезни неща за тяхното поведение като християни в ежедневието.

Има професии, които са свързани с чести компромиси, злоупотреба със собственото си тяло или с това на другите, висок риск, професии, свързани с уронване достойнството на другия, както и професии, които предоставят лесна възможност да се поставят другите в зависимост от нас. Всичко това задължава християнина да бъде внимателен при избора на професия и да не приема онази, която би го поставила в конфронтация с неговата вяра и ценности.

55. Колегиална етика

Отношенията между колегите са труден проблем. За да бъдем точни, ще ги разделим на два вида: отношения между хора от една служба и между хора от една професия, които не работят заедно. Нека се ограничим с първия случай.

Всички човешки общности - религиозни, политически, природозащитни, професионални и т.н., са обединени от общи идеи или общи интереси, както и от взаимни симпатии. Но служителите от фирмите, държавните организации,

предприятията са събирани по друг признак. От тях се иска да работят добре. Никой не се интересува от симпатиите и антипатиите им. Общият им интерес е да си изкарват хляба. Просто не бива да създават проблеми, за да не бъдат уволнени. Никой от служителите не е сигурен, че зад съседното бюро утре няма да седне някой неприятен тип. Всъщност за отделния служител всички негови колеги са случайни хора, с които му е било писано да работи. Не са и от една професия. В тясното пространство на офиса се разминават мениджъри, секретарки, пресаташета, компютърни и всякакви други специалисти, дребни служители, счетоводители, бодигардът, шофьорът, чистачката и пр. Ако всички тези хора общуват помежду си с напрежение, ако се карат и сърдят, престоят им в службата се превръща в ад. И това ще стане, ако не изпитват уважение един към друг. За съжаление, служебният живот се превръща често във война, която никога никой не печели. А поводи за воюване се намират - клюки, съперничество, завист, издигане в служебната йерархия на хора „винаги по-некадърни от мен“.

И все пак служителите от фирмата са общност и е най-добре да се запитат: може ли да се превърне този офис в поносимо място за човешки контакти? Християнският подход е да се търсят първо добрите черти на колегите ни, а после недостатъците им, както и някакъв мост между нас и тях. Все пак, колегата ми работи на метър от мен. Нормално е да се обърна към него, да се похваля, че ми се е родило дете, а той да съпреживее радостта ми. Вярно, това съседство е по волята на директорските назначения, но не бива да се съмнявам, че и Бог го иска. Има някаква причина за него. Лесно е да се разбирам с приятелите от детинство или с брат си. Но Бог ми задава въпроса - не е ли и този човек твой брат? Ще му дадеш ли нещо от себе си или ще ти е толкова безразличен, колкото стола, на който седи? Не е възможно да общуваме само с проверените приятели, изобщо с хора, които подбираме. Християнинът трябва да е готов за среща с всеки човек. Нито една от тия срещи не е случайна.

Теми, които свързват хора.

Нашите колеги копнеят да говорят за децата си. Така е с всички хора. Не е ли жестоко да ги лишим от това малко удоволствие? Нищо не би ни сближило повече с тях. Самата мисъл за изначалната чистота, с която идват малките на този свят, изтрива дребнавостта и напрежението. Но това е също огледалото, в което откриваме до каква степен не ни харесва атмосферата в тази служба, до каква степен и ние сме виновни за състоянието на нещата; колко се нуждаем от искреност и откритост. А всичко е започнало с разговора за децата на колегата, т.е. за онова, което най-дълбоко го интересува. За родителското чувство, по което си приличат хората от I и XXI век и от всички професии на света. Има общи теми (не само за децата), които винаги ни свързват - за нашите родители, за детството, за местата, където сме живели... Всеки обича да разказва за тях.

Истинският християнин не участва в одумването на колеги и началници зад техния гръб, в разпространяването на клюки и недоказани обвинения. Един-единствен да е с такова поведение, пак внася нещо оздравително в служебната атмосфера. Да не забравяме, че лошата обстановка и особено страхът правят хората слабопродуктивни.

След всяка добра промяна обаче хората вършат неща, за които преди не са помисляли.

Случва се и някой християнин да стане началник. Дали ще устои на изпитанието? Скритото желание да властват и създават страх у другите е заложено у мнозина, то е между най-опасните човешки качества. Даже най-дребната власт променя такива хора, а довчерашните им приятели не могат да ги познаят.

Доверие въпреки различията

Христос иска от своите верни съвсем други неща. Каквото и място да заемаме в живота, цялостното ни държане трябва да носи само едно послание - на обич. Ако всички началници по света са християни, може би земята ще изглежда по-различно място. Но поради неучастието си в суетните светски борби вярващият рядко придобива власт. Това е жалко, ала не за него. Всеки началник си има любимци. Той обикновено забелязва по-способните, но и по-нахалните, и отминава незабележимите и скромните. Само началникът християнин би внушил на всички, че са истински ценни за света и такива, каквито са, че са ценни и в Божиите очи. Надали има нещо по-важно. Защото е толкова тъжно, когато някой усеща смътното желание да е различен от себе си, да е на мястото на блестящия си колега. Тъжно е, когато на предколедното празненство си тръгва рано, защото му се струва, че е излишен, даже смешен.

Всички играем временно своята земна роля и християнинът не го забравя. Всички живеем, малко или повече, в обвивката на своя егоцентризъм. Само срещата с една постоянна доброта може да разчупи желязната ни решетка, за да видим в другите болките им и тяхната уязвимост.

Естествено, самото присъствие даже на един християнин разделя хората на невярващи и вярващи. Но християнинът спазва принципа да не демонстрира убежденията си така, че да дразни другите. Най-добрият знак за вътрешното здраве на една колегия е доверието между невярващи и вярващи, спокойната им професионална работа.

Целта на нашето развитие, според психолозите, е да изявим себе си. Но християнинът има и друга цел - той изявява Бога в себе си. Това е много голяма отговорност пред Онзи, в сравнение с когото сме толкова малки. Затова е немислимо да имаме високомерно поведение.

Християнинът знае каква отчаяна нужда имат хората един от друг, за да добие животът им смисъл. Трябва някой да ги чуе, а друг трябва да им довери, че му е необходима тяхната помощ. Дълбоко в себе си хората биха искали да дават, да се чувстват полезни. Това е най-голямата им потребност, но много от тях не са го осъзнали.

56. Всекидневното поведение

С вярата в Исус поемаме една голяма отговорност към Него, към себе си и всички християни. Има много хора, които не познават Библията. Кажете ли някой, че е християнин, те го гледат с интерес или насмешка, но не и с безразличие. Как ще се държи? Гневи ли се лесно, клюкарства ли като всички други? „Слага“ ли се на своите шефове, за да прави кариера? Или е с нещо по-различен?

Вярата в Бога задължава

Животът на християнина е свидетелство за вярата му. Той доказва с всяка своя дума и постъпка, че е достоен или недостоен да бъде част от Христовото тяло - така е назовано от апостол Павел обществото на Христовите последователи. Християнинът наистина свидетелства пред невярващите, разколебаните, обърканите за стойността на вярата си. Ако е станал по-спокоен, по-милостив и по-добър, те ще се замислят: нима Христос наистина променя хората?

Нима им дава ново усещане за подкрепа и за сигурност?

Нашето ежедневие е поток от конфликти и събития. Има „отворени“ подвижни професии, при тях всичко това е далеч по-видимо. Но има също хора, които стоят по осем часа зад бюрото. Душевният им живот обаче не е спрял. Трудно е да се определи кое изживява отделният човек като събитие. Често най-обикновени фрази — „какво мислиш по въпроса, колега“, или простото кимване с глава оказват силно влияние на другия. Душевното ни състояние, както и отношението към хората се отразяват в интонацията на гласа, в спокойствието или неспокойствието на движенията. Ние не можем всъщност да се контролираме непрекъснато. Да се правим на спокойни, на доброжелателни. Не е ли така, бързо ще се издадем. Вярата ни в Исус обаче неизменно променя нашето отношение към хората. Ставаме по-търпеливи, по-внимателни. Какво желае Той? Да се държим с другите така, както искаме и те да се държат с нас.

Нека повторим един пример, който дава Достоевски: видят на човек, тръгнал по улицата с разгневено лице, може дотолкова да потресе едно дете, че да посее в него семето на злото. Когато сме пред човешките очи, дори за миг не бива да снемеме от себе си нашата отговорност! Този разгневен човек може да го е забравил, а иначе да е добър и благороден. Християнинът знае всичко това, отговорността му го прави побуден, по-самонарамен.

„Би ли одобрил Исус онова, което сторих?“ То може да е нещо съвсем дребно - небрежно ритване на топката, изпусната от някое дете. Но може да е много по-голямо.

„Прави каквото трябва...“

Мечтата на истинския християнин е да живее като човек, който се е разделил греха и лошото в себе си. По-точно като някой, който е бил с Исус, разговарял е с Него, чул е

и видял другата Истина и чрез нея е възкръснал за доброто. Като християни с поведението си ние повтаряме в известен смисъл пътя на Христос и Неговите ученици.

Постоянният обществен натиск да се приспособим към света и всичко тъмно в него не би трябвало да влияе повече на християнина. Обратно, той се опитва да влияе на света. Ето защо християнството не е пасивност, то е активна борба за реализация на вярата в ежедневието. Само че активността му понякога е просто отказ. Моята подпийнала компания крещи през нощта на булеварда и събужда стотици изнервени, преуморени хора. Аз не мога да се държа като тях, не намирам нищо весело. Дребна случка? Животът се състои от много такива моменти. Тежко е, когато се взимат решенията. Трима сме, приятели от детството, но те се превръщат във все по-студени карьеристи. Ще говоря с тях, това обаче няма да ги трогне. Сигурно няма да ме разберат. И какво ще стане после? Те ще се разсърдят? Ще се разделим? Бог ми казва как трябва да постъпя. Наистина е тежко, но грижата за другото е Негова. „Прави каквото трябва, пък да става каквото ще“ - добавя св. Августин.

Заобиколени сме от много черногледство и сляпо отчаяние. В тежките моменти от живота си мнозина правят изключително мрачни обобщения за този свят. А той е такъв, какъвто го виждаме. Когато сме в планината, изглежда красив, радостен и светъл: зелен, огрян от слънце, огласен от птичи песни. Поне за зрящия. Християнинът не забравя това, колкото и да му е тежко в други часове. Той не ослепява никога за Божието творение. Той е живото свидетелство за радостта, която произтича винаги от вярата. Може би е невероятно за мнозина, но често трябва да открием Бога, за да преоткрием и света - последен изход за една отчаяна душа. Една душа, която възприема мрачно и природата с цялата ѝ красота. Светът наистина е такъв, какъвто го вижда отделният човек. Различен - според хората.

Истинското общество

Ние винаги изграждаме своеобразни общества: запалянковците на един футболен клуб, вечните посетители на някоя бирария, поклонниците на един певец или състав, марколюбителите, шахматистите, привържениците на една политическа партия, последователите на някоя доктрина, окултистите, алпинистите, харпунджиите, читателите на любим криминален автор и т.н. Ала връзките в тези общества са много слаби, защото ги обединява една-единствена привързаност. Християнинът знае, че има истински духовни братя, които споделят отношението му към фундаменталните неща в живота. Вярно, такова съгласие обединява и привържениците на някои социално-реформаторски доктрини. Ала то не стига по-далеч от границите на видимия свят.

Вярата в Христос обединява хора, които приемат с еднаква отговорност и сериозност видимото и невидимото. Те преграстват от общество в духовно братство.

А за разлика от другите религии откриваме и вечно жива Личност, която е винаги с тях и те са с нея - личността на основоположника на тази вяра - Исус

Най-голямата ни всекидневна отговорност е да помагаме на сестрите и на братята си. Християнинът винаги подава ръка на друг християнин, моли се за него, услужва му

дори с малкото, което има, жертва се за него, ако трябва. Така е от времето на първите християнски общества. В основата на тази грижа и любов не стои усещането за еднаквост, обратно - християнинът приема своя брат като неповторима личност, скъпа на Създателя. При това вярващият не губи никога своята индивидуалност. Заедно с духовното му усъвършенстване се развива и тя. Мистичната му връзка с Бога с дълбоко лична, за отделния човек има винаги отделен Божи план. Пътят му към Христос минава през трудности, каквито друг не среща в такова съчетание. По същия начин действа в него Светият Дух.

Християнинът притежава една уникална черта в поведението си: не го е срам да се покаже пред света такъв, какъвто е. А това наистина е важно, тъй като голяма част от хората живеят с маска, крият себе си.

Да не крием вярата си

Липсата на срам я има и в чисто светския живот, но тя обикновено води до безсрамие. Не се свеним да покажем нещо, което не е за показване - пороците си, нашите необуздани страсти, нашата наглост. Затова някои психолози смятат, че и маската нерядко е полезна. Криейки лошите си желаниа, ние, щем не щем, се въздържаме, не ги показваме. От друга страна, учението на Христос е ставало обект и на ненавист, и на гавра, защото се превръща винаги в непряко обвинение срещу много хора, че живеят недостойно. Така че вярващият трябва да преодолее страха от подигравки, наистина да отхвърли всяка маска, за да се държи като християнин.

Разбира се, невярващите, но почтени хора не воюват с християните. С тях воюват непочтените, разюзданите, които обявяват разрушителната си работа в света за проява на лична свобода. Християнството е смешно - казват те, - християните трябва да се срамуват от скованата си честност.

Но възможно ли е да обичаме Христос и да го крием? Да се страхуваме от хапливи забележки, насмешливи подмигвания, обиди и невежество? Те са без значение. Няма човек, който да се държи по-естествено от християнина - без превземки, без надуване, без излишни пози. И нека пак повторим - без да се срамува, че е този, който е. Християнинът съчетава в себе си естественото и свръхестественото. За него е съвсем нормално да говори за Христос и Светия Дух, когато обяснява земните събития и дори неща от личния живот. Той просто дава обяснения на вярващ, мотивация на вярващ и би изрекъл съвсем спокойно:

„Правя го не за себе си, а за Иисус, за Негова слава“.

Той не краде никога от Божията слава, приписвайки единствено на себе си някоя лична победа. Участието му в невидимата духовна борба, която решава съдбата на света, съвсем не е незначително и това му е известно.

Такъв е християнинът. Или поне такъв би трябвало да бъде, но в него винаги има стремеж.

57. Приятелството

Ето първият въпрос, който ще се появи, ако говорим за приятелството: „Добре ли е за християнина да дружи с невярващи?“. Този проблем не бива да съществува. Нещо повече: Христос заповяда на Своите последователи да отидат в света и да говорят за Него.

Християнинът живее в реалния свят

Няма два свята - на вяращите и невяращите. Има само един цялостен свят, такъв, какъвто Бог го е създал. Човешките конфликти и различия, включително безбожието, сега са част от него. Нали Бог ни е оставил свободна воля да избираме своя път? Казваме понякога, че невярващият грешник е отпаднал от Бога. Да, но той продължава да е част от света с всички шансове да се върне един ден към своя Създател.

Между хората се заражда взаимна симпатия, още преди да си изяснят въпроса с вярата или безверието. Характерът, възпитанието, добротата, остроумието, жизнеността, общите културни интереси и много други неща стоят в основата на приятелството. Смешно е да мислим, че вяращият харесва само християнски филми, а невярващият - филми, в които религиозната тема отсъства. Кой интелигентен и чувствителен човек, бил той религиозен или не, ще остане равнодушен пред „Пътят“ на Фелини, „Роко и неговите братя“ на Висконти или „Легенда за светия пияница“ на Ермано Олби? Тези две думи „светият пияница“, последното заглавие, изразяват най-добре онази смес от светлина и порок, която представлява днешният свят. Те са едновременно разделени и взаимопрониक्ващи. Понякога чистият човек е смущаван и привличан от порока. Или порочният човек е привличан от мисълта да живее чисто. От друга страна, кой ще обясни най-добре порока освен затъналият в него? От устата му може да излезе истинското предупреждение. И кой освен човека с вяра ще посочи другиму пътя за измъкване от блатото?

Вяращият християнин няма право да отбягва нехристияните, като се крие само в своето си братство. Така той се изолира и става стерилен егоист. Страхува се от света. А как би могъл да го промени светът и с какво ще го уплаши, щом тази негова вяра е истинска? Христос е бил навсякъде, ходел е навсякъде. За Него не е имало презрени хора.

Добрият християнин е добър приятел

С една дума, за приятелството няма правила, но има условия. Понякога връчките между хората са наглед необясними, но винаги имат своите основания. Какво означава за християнина да е добър приятел?

Преди всичко, да не се преструва, да бъде такъв, какъвто е. Никой не е добър приятел, ако си е сложил маска или се нагажда към другия. Но християнинът не бива и да търси надмощие в приятелството, духовно самодоволство: „Аз съм по-извисен, аз вярвам, а той не...“. Или: „Аз съм прочел три пъти Библията, а той - нито веднъж“.

Истинският вярващ е скромен и естествен човек, разбрал суетата на света. Няма да го видите в свръхмодерни дрехи или да разиграва шоу. Затова привлича към себе си хора, които не обичат изкуственото и парадното. Ако те са му приятели, живее с проблемите им: служебните им неудачи, болестите на родителите им, конфликтите с децата... Не, разбира се, дребнаво и клюкарски. Има нещо, което прави християнина незаменим приятел. Той не се задоволява с обсъждането на един проблем и с човешкото съчувствие. Той винаги разглежда проблема и от духовната страна, дава му обяснение, по-широко от видимите причини. Невинаги е прав, но едно такова обяснение е незаменим урок за другия човек: да прониква отвъд видимото, в същността на нещата.

Най-често християнинът казва прости думи, но те отварят една врата. „Не са те повишили в службата, караш стара кола, но, моля те, помисли не върху това, което нямаш, а върху това, което имаш. Тази добра жена, тези хубави деца, брат, който те обича... Живееш в спокойна къща, не между панели..." И т.н. Що за успокоение би било да кажеш: „Идиоти, как можаха да постъпят така с теб!“. Няма кой друг да внуши на невярващите хора, че един земен неуспех може да е стъпка към една духовна победа. Естествено, тази мисъл в началото ще остане неразбрана. Но тя все пак ще има своето въздействие.

Всъщност рядко срещаме заклетите атеисти. Повечето хора казват: „Да бе, вярвам в Бога, но не съм много сведущ...“ Или: „Сигурно има някаква сила над нас...“ Всичко това придава на дружбата с християнина голяма стойност. Тази дружба носи на мнозина нещо, което те интуитивно търсят - кога по-лениво, кога по-будно: духовната информация и вече споменатия духовен поглед над събитията.

Добрият християнин е верен и истински приятел, защото спазва онова, което Христос иска от него - да не бъде лицемерен, двуличен, прикрит, завистлив (на кого ли хората завиждат повече, отколкото на своите приятели), да е способен на съчувствие, да помага, да се жертва... Добрият приятел споделя всичко, което го вълнува. Дори Христос нарече Своите ученици приятели, защото Той им каза всичко, което трябваше да им каже. Не че у християнина не може да се прокрадне чувство на завист или раздражение. Но той се бори с него. Прогонва го с молитва и вътрешно разкаяние. Гледната му точка е много по-широка, опрощаваща.

И това е просто глътка чист въздух в един свят, задръстен от клюки, интриги, завист, а често и подлост. Прекрасно е да бъдеш сигурен: „Този човек никога няма да каже или извърши нещо лошо зад гърба ми“.

Няма висше и нисше приятелство

Християнинът противостои вътрешно на светската алчност, на желанието да се притежава много. Никой не съзнава по-добре от него преходността на всичко, безсмислието да трупаш богатства на земята, където „ги ядат молец и ръжда“, и болката от пропиляването на годините, които Бог ни дава, за да израстваме духовно. Срещата с такова отношение към притежанията е много отрезвяващо понякога и носи мъдрост. Дава възможност и на другите да се поуспокоят, да се огледат, да спрат за малко. Да се запитат: „Кому е нужна всъщност трескавата надпревара да имаш

повече? Какво ни дава тя? Прави ли ни по-щастливи?". Не, тя не ни прави по-щастливи. Може би по-напрегнати, по-тревожни.

Естествено различията често дразнят. Но и да се разкрещим на своя приятел-християнин, да го обидим, той няма да отвърне с лошо. Това гарантира стила на едно общуване и съдбата на едно приятелство. Елиас Канети казва: „Ние сме спокойни само между непознати. Онзи, с когото не говорим, все още не може да ни обиди". Но той е можел да добави: „Спокойни сме и между християни".

Сврѣхчовешко ли е християнското спокойствие? Напротив, то е съвсем естествено състояние на личността и не потиска нейната способност да изпитва болка. Защо трябва да се мисли, че е по-естествено да бъдем нервни, гневливи и кресливи? Каква полза от моите викове, пита християнинът, ако Божията мъдрост не е проникнала в ума и сърцето на приятеля ми? Нищо в духовната сфера не се постига с насилие и нищо не става от страх или приспособяване.

Вярата или е истинска, или я няма. Ако я има, тя ни прави търпеливи - качество, притежавано най-напред от Господ Исус Христос.

Всъщност духовната борба за сърцето на човека в голяма степен е невидима. Вярващият е до своя приятел, за да го подкрепи и насърчи, както и да изпълнява едно важно задължение - да се моли за него. Това е, което може да направи. Няма по-висше и по-нисше приятелство. Когато е между лорда и принца, то не е по-различно от приятелството между готвача и прислужника и носи тази стойност. В истинското приятелство човек е благороден. Един акт на другарска саможертва е достъпен всекиму, независимо от образованието му, интелигентността му и неговата високопоставеност.

Саможертвата е най-висш израз на приятелството. Христос казва: „Няма по-голяма любов от тази да положи човек душата си за своя приятел".

Действителните стойности на приятелството се повтарят милиони пъти в отношенията между хората. Дар от Бога е човек да има верен приятел.

И е по-добре да имаш един истински приятел, отколкото десет полуприатели. Защото непознаването на този феномен от човешкото общуване е равно на непознаването на любовта.

58. Да не отвръщаме на злото със зло

Светът е пълен с вражда. Всеки е скаран с някого. Не минава ден, без да чуем за раздори между съседни, роднини, приятели, колеги. Това изглежда толкова естествено, че бихме се учудили, ако някой каже: „Не съм враждувал никога с друг човек". Може да решим, че е бездушен, инфантилен, не съвсем нормален. И да запитаем: „Няма ли в тебе малко страст, малко достойнство?".

Най-яркият пример за всеобща вражда са съдилищата. Хиляди дела лежат в папките на магистратите или се гледат в съдебните зали. И какво бихме прочели, видели и чули? Тежки взаимни обвинения, ругатни, клевети, заплахи, омраза. Съдът прилича на

вулкан, който ще избухне всеки миг, тъй като човешката омраза е изпепеляващ огън. За да се поддържа огънят, някой хвърля постоянно съчки в него. Радва му се и се топли. Даже когато гори цял град. Даже когато горят хора. Според християнството това е сатаната - падналият дух, който поддържа огъня на човешката вражда.

За какво се карат хората? Защото са обидени и оскърбени, заради клюки и интриги, за пари или имоти, заради служебната надпревара, от ревност. И живеят повече или по-малко в ада. Губят душевния си мир, стават раздразнителни, неспокойни, кипят от гневни чувства, нощем не заспват. Така свикват накрая с тази мъка, че тя им носи някакво дяволско удоволствие.

Странното е, че враждата най-често започва от нищо. Дребна съседска кавга прераства в омраза, която отравя целия живот на две семейства. Ала един ден хората напускат земния свят и всичко се забравя, изчезва. У свидетелите на омразата се запазва само чувството за нейното безсмислие. За какво е била цялата неотстъпчивост? Защо поне един не се е разкалял? „Няма да се успокоя, докато не отмъстя!“ Има ли по-абсурдна мисъл? Успокоението може да се намери само в прекратяването на враждата и в избавянето от злобата.

Прости и ще ти бъде простено! Това е един от най-важните духовни закони.

Христос казва: „Ако простите на хората съгрешенията им, и вам ще прости Небесният ви Отец; ако ли не простите на хората съгрешенията им, и вашият Отец няма да прости съгрешенията ви.“

А апостол Наков потвърждава това с думите: „Съдът ще бъде безмилостен за онзи, който не показва милост“.

Каквито и важни дела да извърши някой, злобата и непримиримостта към личния му враг доказват, че е по-малък и по-несъвършен, отколкото изглежда. Понякога мразещият гений стои по-долу от никому неизвестния и скромен мъж, простил на всеки, който някога го е обидил.

Хората, които се хвалят със своята омраза и неотстъпчивост, се хвалят всъщност с греха си. Странно е да не помниш, че злобата е онзи порок, който е присъщ на дяволската сила. Простият народ много сполучливо го е казал: „Враждата е дяволска работа“.

Да направим първата стъпка

И така, Бог иска да прекратим враждата и да простим обидите не защото Му е необходимо, а защото е важно за нас. Непростителният дух и омразата са големи грехове, но не единствените. Прибавяме ги към останалите. Ала Бог цени промяната в човека и прощката му изключително високо. Ще повторим думите от Библията: „Прощавайте и на вас ще бъде простено“. Какво ни казва евангелистът? Вече го знаем: прости малкото прегрешение на своя брат и ще получиш прошка от Небето за всички твои грехове!

Виждаме как омразата ни превръща в свои собствени врагове. Заради нея съсипваме здравето си и погубваме душата си.

За да разберем какво е прошката, трябва поне веднъж да простим и веднага някаква голяма тежест, притиснала сърцето ни, ще изчезне. Ще изпитаме особено умиление, особена радост, готовност да прегърнем хората. Неслучайно, когато се разберат и помирят, скараните наистина се прегръщат. Човек тогава се гордее със себе си, защото е победил гордостта си. Понякога това е едно малко геройство.

Така побеждаваме истинския враг, който е в самите нас.

Честото оправдание - „как ще му кажа „прощавам ти, но и ти ми прости“, нали ще се унижа“, е несериозно. Някой трябва да направи първата стъпка към помирение. Защо да не сме ние? Защо другият да е пръв, а ние да сме втори? За да излезе все пак, че сме победили? Да се откажем от враждата в името на помирението - ето истинската победа. Исус не ни е казал да прощаваме само тогава, когато дойдат при нас, за да ни искат прошка. Нито пък, че по-младият или по-скромният непременно трябва по-напред да се извини, а другият да чака. Ако виновникът за скарването пръв поиска извинение, вината му ще се изкупи. Ако невинният остане непримирим, вината ще се прехвърли върху него. Нищо не пречи на по-старите и високостоящите да се смирят пред останалите. Това обикновено има поразително въздействие над хората.

Простилият печели

Простилият винаги печели. Смирява гордостта си, но прославя човешкото благородство. Превръща един враг в приятел. Придобива Божието благоволение. Хрис-тиянинът знае още нещо: не е нужно да получим всичко загубено обратно. Защо да не простим на някой, който ни е мамил, взимал е пари назаем и не ги е върнал? Духовната печалба е по-важна, а Бог ще ни обезщети. Това непременно ще се случи. Разбира се, християнството поставя невероятни изисквания, толкова високи, че там, в царството на пълната свобода и абсолютното благородство, мнозинството би дишало много трудно. Свободата, която ни препоръчва Христос: „На тоя, който поиска да се съди с теб и да ти вземе ризата, дай му и горната дреха“. Величието на духа се изразява в победата над всичко земно. Има ли значение, ако еснафите те нарекат безумец? Но има неща, които наистина не са по силите на вярващия християнин. Тогава той призовава Божията помощ.

Лесно е да сме спокойни, да се мислим за добри хора, когато никой не ни закача. Но засегнат ли ни, кипваме и сме твърдо убедени, че нашият гняв е изцяло предизвикан, друга причина за него няма. Това не е вярно. Виновни са дребнавата ни гордост, честолюбието ни, които не понасят и най-дребното оскърбление. „Тази дреха не ти отива много...“ Даже и такива думи ще засегнат неколцина, а какво остава за истинската обида. Но дали пък тя е безполезна? Не ни ли казва понякога и нещо вярно? Не може ли да стане повод да си зададем въпроси, по-добре да разберем какви сме?

Гневът действително е примитивна реакция.

Добрият християнин прощава в минутата, когато някой се опитва да го наскърби. И осмисля по духовен начин всеки факт от своя живот.

Милиони хора произнасяме известните думи на Господнята молитва „Отче наш“: „И прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на длъжниците си“.

Странно е, че ги забравяме още на другия ден и потъваме в старите вражди. Как тогава Бог ще ни прости?